

Seguir la sèquia després de la bassa és força difícil. Hi ha trams esborrats, d'altres s'endevinen i se n'hi troben de molt fondos, tan bon punt surt de l'assut, aquesta sèquia s'obre pas a través de la roca. Quina feina huidar-la! Regava uns pocs hortets, els propietaris dels quals la netejaven dues vegades a l'any a canvi de l'aigua.

Pujar riu amunt cercant l'assut no és possible, la vegetació ho impedeix, el mateix passa si l'as-

saig d'atènyer-lo es fa des del Molinet, (la manca de brostejadors ha esborrat qualsevol tipus de carrerany). Davant del Moreral hi ha un camí que ens porta al riu, a l'altra part entre les verdinoses rames d'un garrofer vell hom pot veure la teulada del mas de Ditot amb un lamentable estat de conservació. El camí s'acaba, seguir la llera del riu no pot ser, però per la marge de llevant els matolls són curts i s'hi pot avançar. L'assut no es veu fins que

El pessebre

no hi som. És bastit amb pedres grosses i poc acurades unides per morter, aprofita també els aturralls naturals del corrent formats per roques grosses emergides del buc del riu. Aquesta construcció ha resistit força bé les embranzides del cabdal, malgrat tot, tanmateix hi ha un broquell on s'ajunten les roques amb la construcció. Aquest assut només canalitza cap a la sèquia la meitat del corrent del riu. Quan jo vaig estar-hi, el toll que es forma baix de la paret es veia ataquinat per les peülles dels porcs senglars que s'havien rebolcat.

L'actual propietari, n'Erasme Sales Moliner, va ésser l'últim moliner; el seu gendre n'Hermini, al principi de casar-se, també va moldre, però només ordi per al seu consum (encara se'n recorda del coen i picant pols de l'ordi).

N'Antoni Sales Moliner, avi d'Erasme va comprar els Perxets, lloc on va néixer. El pare d'Erasme, en Guillem Sales Beltran, va comprar el molí i les terres del voltant a l'administrador d'en Frederic Valls (un tal Pasqual de la Serra d'en Galceran).

Cal dir que són informacions facilitades per n'Erasme. Em va dir que quan son pare va comprar el molí, el moliner era "Vicente Sancho", conegut per Cento Brians, va néixer al molí, abans el moliner fou son pare. Malgrat que el molí va canviar d'amo, ell va seguir de moliner fins la guerra. Després d'aquesta, va quedar tot tant malmés que calgué reparar tota la maquinària per poder-lo engegar de bell nou.

Anaven a moldre, principalment, de la Salzedella, d'Albocàsser i dels masos del terme. Cobraven en diners. Amb la mola del blat precintada, anaven molent ordi, faves, cigrons, guixes, etc. La feina cada cop era menys rendible, per la qual cosa van haver de deixar-la.

Tot i que la riuada del 1921 va atènyer gairebé les finestres, quan va arribar al molí, el mal ja l'havia fet el barranc que baixa dels Perxets. Era tanta l'aigua que duia que l'embranchina d'aquesta va trencar la paret, va penetrar el molí i sort que va trencar la porta

i se'n va sortir, sí no, haguera pogut endur-se'l. Un cop més ha calgut fer-ne esment d'aquesta riuada, puix tots els molins de vora riu van veure's afectats.

N'Erasme fou testimoni directe dels danys produïts al pont de la Venta la Figuera, l'endemà de la crescuda va haver d'ajudar a descarregar un camió de remòlta que es va encallar ben a prop del pont. Embussats els ulls del pont, l'aigua es va obrir pas per on s'agafava el camí del mas d'En Rieres, arrossegant-ho tot, els ulls van quedar malmesos però no va endur-se'ls.

Com que n'Erasme em va dir que l'administrador era de la Serra, vaig anar-hi un dia per obtenir més aclariments sobre el molí. Després de xerrar una estona amb un grup d'homes ja grans, em van dir on vivia en Felip Mateu, un fill d'en Pasqual.

Malgrat que res va poder dir-me referent al molí de la Punta li agraeixo l'amabilitat amb la que em va atendre i totes les informacions que va donar-me.

"Mon avi, en Quico Mateu, era el procurador dels béns de la família Valls, després va ésser mon pare, En Pasqual Mateu Agut. Va ésser ell qui va vendre el molí de la Punta i d'altres propietats. Recordo que el Mas Nou de les Coves i un altre de la Vall d'Alba els va vendre per cent mil pessetes.

Pareix que l'amo va ensumar-se que el govern republicà duia la intenció d'expropiar-li les finques i, ans que això arribara a succeir, les va vendre. A més dels masos del teu poble ja esmentats també posseïa la Torre Matella, la Roureda i altres masos al terme de la Vall d'Alba i altres.

Després de mon pare va encarregar-se de l'administració dels béns un germà meu, però, com aquests anaven minvant i en seguia venent, ho va deixar córrer.

El cap de tota aquesta hisenda era en Frederic Valls. Era pilot d'avió, participà a la batalla de l'Ebre. Metrellant, en vol rasant, les trinxeres dels republicans al front de la serra dels Cavalls fou tocat per l'enemic, remontà el vol i encara va poder aterrar a